

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการวิจัยกรณีศึกษาโดยอาศัยวิธีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของอบต. โดยเน้นความสนใจไปที่การศึกษาริบท และเงื่อนไขในการจัดการศึกษาของอบต. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ หน่วยในการวิเคราะห์ประกอบด้วยข้อมูลระดับบุคคล องค์กร ชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและลึกซึ้ง รวมทั้งเพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดของการวิจัยกรณีศึกษา การศึกษาในครั้งนี้จะใช้กรอบแนวคิด วัตถุประสงค์และคำถามการวิจัยชุดเดียวกัน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลที่ได้อามาเปรียบเทียบองค์ประกอบที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาของอบต. โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกรณีศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ อบต.ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งหมดจำนวน 12 แห่ง แต่เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยกรณีศึกษา โดยอาศัยวิธีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งมีความจำเป็นต้องศึกษาอบต.และชุมชนของอบต.อย่างละเอียด ผู้ศึกษาจึงเลือกอบต.ที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในรูปแบบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกรณีศึกษาจำนวน 2 แห่ง โดยให้ความสำคัญกับลักษณะเมืองกับชนบทและโอกาสการเข้าถึงข้อมูลของผู้ศึกษา ทั้งนี้กรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง มีหลักเกณฑ์ในการเลือกชุมชนที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย คือ เป็นชุมชนที่มีขนาดไม่ใหญ่มากนัก มีความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจสังคม และเป็นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

หลังจากทำการเปรียบเทียบข้อมูลของอบต.ที่ใช้ในการศึกษาแล้ว ผู้ศึกษาได้ลงไปสำรวจพื้นที่จริงเพื่อให้แน่ใจว่ากรณีศึกษาที่เลือกไว้ทั้ง 2 แห่ง มีลักษณะตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้การลงพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นการสร้างความคุ้นเคยเบื้องต้นกับผู้ให้ข้อมูลก่อนที่ผู้ศึกษาจะขอจดหมายรับรองจากทางมหาวิทยาลัย เพื่อเข้าทำการศึกษาและเก็บข้อมูลจากอบต.ทั้ง 2 แห่ง ทั้งนี้อบต.ทั้ง 2 แห่งที่มีลักษณะตรงตามหลักเกณฑ์ที่ใช้เลือกกรณีศึกษา ได้แก่ อบต.ท่าอุแท และอบต.ท่าทองใหม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

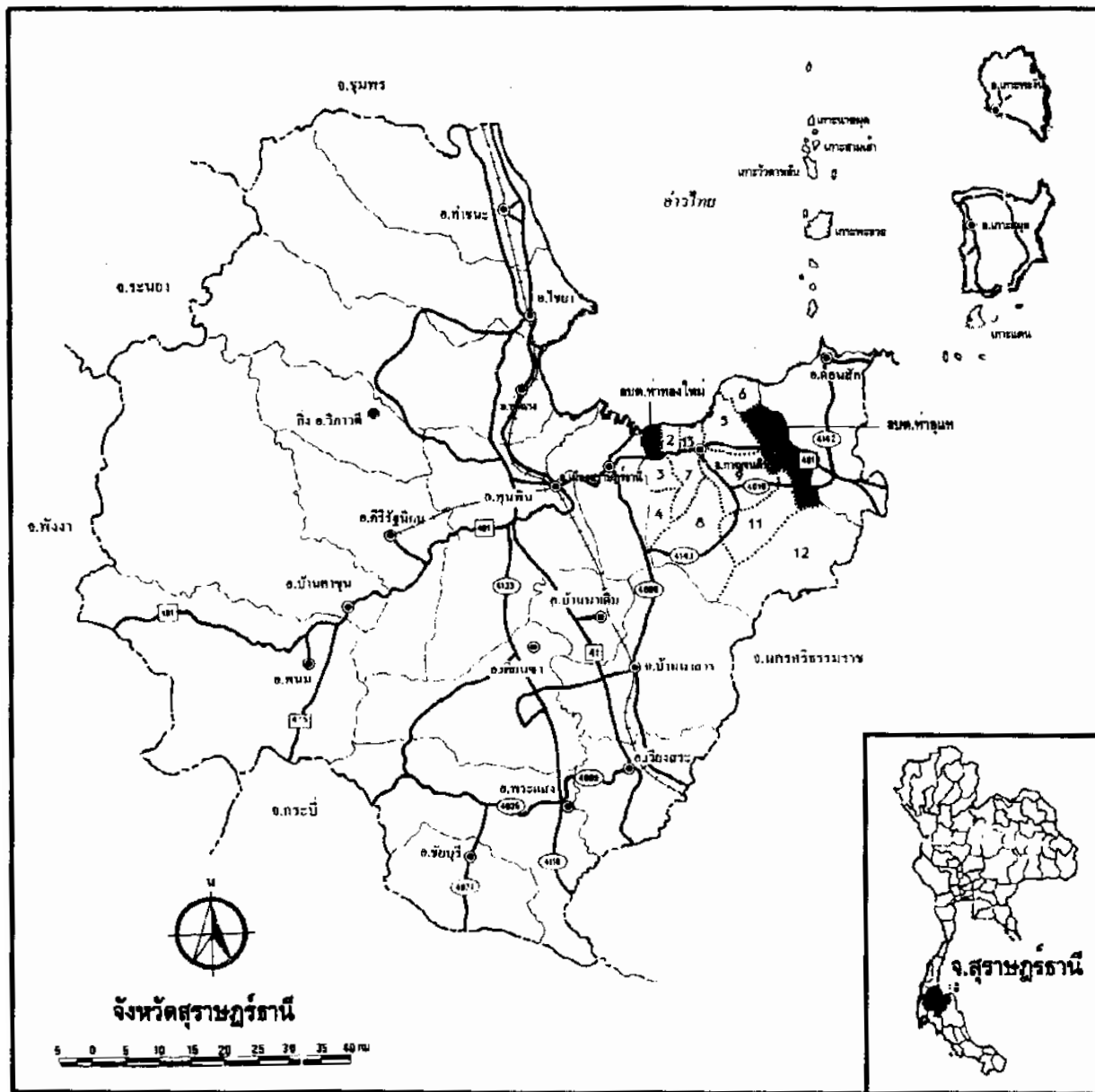
ตาราง 2 ลักษณะของอบต.ที่เป็นกรณีศึกษาตามหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกกรณีศึกษา

หลักเกณฑ์ในการพิจารณา	อบต.ท่าคูแห	อบต.ท่าทองใหม่
ปีที่ก่อตั้ง	พ.ศ. 2539	พ.ศ. 2540
ระดับชั้น	ชั้น 4	ชั้น 5
รายได้	8,162,468.53 บาท (ประจำปี 2545)	3,264,240.03 บาท (ประจำปี 2544)
ขนาดของพื้นที่	169 ตารางกิโลเมตร หรือ 105,625 ไร่	25.40 ตารางกิโลเมตร หรือ 15,875 ไร่
จำนวนหมู่บ้าน	13 หมู่บ้าน (หมู่ 4 เป็นที่ตั้งของศพด.)	หมู่บ้าน (หมู่ 2 เป็นที่ตั้งของศพด.)
จำนวนประชากร	9,381 คน	3,603 คน
อาชีพของประชากรส่วนใหญ่	เกษตรกรรม/รับจ้างในการ เกษตร	รับจ้างทำงานโรงงาน/ค้าขาย/ ประมง
ระดับความห่างไกลเมือง	ห่างจากอำเภอกาญจนดิษฐ์ 20 กิโลเมตร	ห่างจากอำเภอกาญจนดิษฐ์ 10 กิโลเมตร

จากตารางจะเห็นได้ว่า อบต.ท่าคูแห เป็นอบต.ที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่และอยู่ห่างจากตัวอำเภอมากกว่าอบต.ท่าทองใหม่ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในขณะที่อบต.ท่าทองใหม่ เป็นอบต.ที่มีขนาดเล็กและอยู่ไม่ห่างจากตัวอำเภอมัก ประกอบกับมีพื้นที่ส่วนหนึ่งติดกับตัวอำเภอเมืองทำให้การคมนาคมสะดวก ประชาชนส่วนใหญ่จึงนิยมประกอบอาชีพค้าขาย นอกจากนี้ประชาชนอีกส่วนหนึ่งยังประกอบอาชีพประมงเนื่องจากพื้นที่ส่วนหนึ่งอยู่ติดกับคลองท่าทองใหม่ซึ่งไหลลงสู่อ่าวไทย ทำให้อบต.ท่าทองใหม่เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางด้านอาชีพ ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับรายได้ของอบต.เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรและ

ขนาดของพื้นที่แล้วนับว่าไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม อบต.ท่าทองใหม่ยังมีพื้นที่บางส่วนอยู่ติดกับเขตเทศบาลท่าทองใหม่ ลักษณะเฉพาะนี้เองทำให้อบต.ท่าทองใหม่มีความเป็นชุมชนเมืองค่อนข้างสูง จากลักษณะดังกล่าวผู้ศึกษาจึงได้กำหนดให้ อบต.ท่าอุแท เป็นตัวแทนของอบต.ในเขตชุมชนชนบท และอบต.ท่าทองใหม่ เป็นตัวแทนของ อบต.ในเขตชุมชนเมือง โดยให้ความหมายของความแตกต่างระหว่างอบต.ในเขตชุมชนชนบทกับอบต.ในเขตชุมชนเมืองที่ประเด็นลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมเป็นสำคัญ

ภาพ 4 แผนที่แสดงที่ตั้งของอบต.ท่าอุแท และอบต.ท่าทองใหม่ อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี

ที่มา : ปรับปรุงจากแผนที่แสดงเขตอำเภอ ตำบล เทศบาล และข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด พ.ศ. 2543, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อบต.ในเขตอำเภอการญจนดิษฐ์

1. อบต.ท่าทองใหม่	7. อบต.ช้างชวา
2. อบต.ตะเคียนทอง	8. อบต.ช้างซ้าย
3. อบต.ทุ่งกง	9. อบต.กรูด
4. อบต.ทุ่งรัง	10. อบต.ท่าอุแท
5. อบต.พลาชวาส	11. อบต.ป่าร้อน
6. อบต.ท่าทอง	12. อบต.คลองสระ

สัญลักษณ์

—	ทางหลวง	■	1. อบต.ท่าทองใหม่
⊕	ทางรถไฟ	■	10. อบต.ท่าอุแท
- - -	เส้นแบ่งเขตจังหวัด		
- - -	เส้นแบ่งเขตอำเภอ		
⋯	เส้นแบ่งเขตตำบล		
⊙	อำเภอ		

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเน้นความถูกต้อง เชื่อถือได้ และตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย

1. อบต.ท่าอุแท ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 ระดับ มีจำนวนทั้งสิ้น 31 คน ได้แก่

1.1 สมาชิกอบต. จำนวน 7 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารอบต. จำนวน 3 คน ประธานสภาอบต. จำนวน 1 คน ปลัดอบต. จำนวน 1 คน และสมาชิกสภาอบต.ในเขตพื้นที่ที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 คน

1.2 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 4 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการพัฒนาเด็ก จำนวน 3 คน ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 1 คน

1.3 ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองเด็ก ประชาชน จำนวน 20 คน ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าวจะได้รับการสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลหลักในระดับที่ 1 และ 2 รวมทั้งจากการสังเกตในระหว่างการเก็บข้อมูล

2. อบต.ท่าทองใหม่ ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 ระดับ มีจำนวนทั้งสิ้น 33 คน ได้แก่

2.1 สมาชิกอบต. จำนวน 7 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารอบต. จำนวน 3 คน ประธานสภาอบต. จำนวน 1 คน ปลัดอบต. จำนวน 1 คน และสมาชิกสภาอบต.ในเขตพื้นที่ที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 คน

2.2 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 6 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการพัฒนาเด็ก จำนวน 3 คน ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 3 คน

2.3 ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองเด็ก ประชาชน จำนวน 20 คน ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าวจะได้รับการสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลหลักในระดับที่ 1 และ 2 รวมทั้งจากการสังเกตในระหว่างการเก็บข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การศึกษาเอกสาร ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเอาแนวคิดและผลการศึกษาที่ได้มาเป็นแนวทางเพื่อช่วยในการวิเคราะห์และตีความ เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษา

2. การสำรวจ เป็นการสำรวจข้อมูลทั่วไปของชุมชนและข้อมูลศักยภาพของอบต. โดยอาศัยการเก็บรวบรวมในพื้นที่และจากเอกสารของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูล กชช 2 ค. ข้อมูล จปฐ. เป็นต้น

3. การสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้สร้างแนวการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย คำถามจึงเป็นแนวคำถามกว้าง และเป็นคำถามปลายเปิด ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะทำการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการด้วยตัวเอง จึงทราบว่าต้องการข้อมูลแบบใด เพื่อวัตถุประสงค์ใด แล้วจึงตั้งคำถามเจาะลึกในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ได้ ประเด็นคำถามในแนวการสัมภาษณ์ เช่น อบต.จัดลำดับความสำคัญของการศึกษาอยู่ในลำดับที่เท่าไรและเพราะเหตุใด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประวัติความเป็นมาและมีกระบวนการในการดำเนินงานอย่างไร ปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาของ อบต.คืออะไร เป็นต้น

4. การสังเกต ผู้ศึกษาใช้การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมในการศึกษาของอบต. ตามประเด็นต่างๆที่ปรากฏในวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา คือ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2546 เพื่อความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สำหรับการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างตามกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยกำหนดข้อคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำข้อคำถามดังกล่าวไปปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ครอบคลุมเนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาคครั้งนี้เริ่มขึ้นหลังจากที่ผู้ศึกษาได้นำจดหมายขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากทางมหาวิทยาลัยเพื่อขออนุญาตเข้าทำการศึกษาและเก็บข้อมูลจากอบต.ทั้ง 2 แห่ง สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาคครั้งนี้ ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การสำรวจ การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกต โดยขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่หนึ่ง เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของชุมชนและข้อมูลศักยภาพของอบต.ทั้ง 2 แห่ง โดยวิธีการสำรวจข้อมูลต่างๆได้แก่ ขนาดที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ ประชากร การตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี สถาบันหลักในชุมชน รวมถึงระดับชั้นงบประมาณ บุคลากร และสมาชิกสภาอบต. เป็นต้น ทั้งนี้บางส่วนของข้อมูลทั่วไปของชุมชนจะมีการสำรวจกลุ่มตัวอย่างประกอบชุมชนละ 50 ครัวเรือน เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองชุมชนได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาตำบล คู่มือการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ข้อมูล กชช.2ค ข้อมูล จปฐ. ข้อมูลสถิติต่างๆ การศึกษาข้อมูลจากเอกสารดังกล่าวศึกษาเฉพาะในส่วนที่พบว่ามีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่คุณศึกษาต้องการศึกษาเท่านั้น จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อา วิเคราะห์เบื้องต้น พร้อมทั้งจัดทำแผนที่ชุมชน

ระยะที่สอง เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก โดยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การศึกษาเอกสาร เช่น กฎหมาย นโยบาย มาตรการหรือแนวทางเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของอบต. กฎระเบียบ ข้อบังคับ งบประมาณประจำปี แผนพัฒนาตำบล 5 ปี แผนพัฒนาตำบลประจำปี รายงานประจำปี เป็นต้น รวมถึงการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก การสังเกตและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชนในโอกาสต่างๆตามความจำเป็นและความเหมาะสม การสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการด้วยตัวผู้ศึกษาเอง โดยใช้แนวการสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามกว้างและคำถามปลายเปิดซึ่งผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ สำหรับการสร้างแนวการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นคำถามโดยคำนึงถึงกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์และคำถามการวิจัยเป็นหลัก จากนั้นเมื่อผู้ศึกษารู้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์สามารถให้ข้อมูลแบบใดและเพื่อวัตถุประสงค์ใด ผู้ศึกษาก็จะทำการสัมภาษณ์เจาะลึกต่อไป ทั้งนี้ประเด็นคำถามในการศึกษาเจาะลึกขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นสำคัญ

การสังเกต ใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับพฤติกรรมและปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาของอบต. เช่น การสังเกตการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน การสังเกตบทบาทของอบต.ในการจัดการศึกษา และการเข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนและเข้าใจถึงพฤติกรรมที่แสดงออกในการจัดการศึกษา ทั้งนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต ผู้ศึกษาใช้ควบคู่กับการสัมภาษณ์ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ผู้ศึกษาใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากอบต.ทั้ง 2 แห่ง เป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา คือ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2546 หรือประมาณ 6 เดือน ทั้งนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสำรวจ การสัมภาษณ์เจาะลึกและการสังเกต ผู้ศึกษาจะทำไปพร้อมๆ กับการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบข้อมูลและทำให้เข้าใจแบบแผนของปรากฏการณ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ผู้ศึกษาใช้ทั้งการตรวจสอบข้อมูลในสนามและการตรวจสอบข้อมูลหลังออกจากสนาม กล่าวคือ การตรวจสอบข้อมูลในสนามจะกระทำไปพร้อมๆกับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดูว่าข้อมูลที่ได้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสอดคล้องกับข้อสังเกตของผู้ศึกษาหรือไม่ ส่วนการตรวจสอบข้อมูลหลังออกจากสนามจะกระทำระหว่างวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสุดท้าย โดยการให้ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญๆ ของอบต.ทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ ปลัดอบต. ประธานอบต. และประธานคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 2 แห่ง อ่านบททวนข้อมูลเพื่อตรวจสอบและรับรองความถูกต้องเชื่อถือได้ พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่อาจช่วยให้เกิดมุมมองของข้อมูลและการตีความใหม่ที่มีคุณค่ายิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เชิงบรรยายทั้งในส่วนที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณจะเป็นตัวเลขที่ได้จากการสำรวจในรูปแบบตารางค่าร้อยละ ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างและความหลากหลายของชุมชน เช่น โครงสร้างทางสังคม ระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากร ระบบการเมือง และระบบวัฒนธรรม เป็นต้น และเพื่อนำไปพิจารณาประกอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์และการสังเกต จะถูกนำมาจัดทำให้เป็นระบบและแยกแยะองค์ประกอบ เพื่อนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยเฉพาะแนวคิดชุมชนที่มองว่า ปรากฏการณ์ทางสังคมเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ มีความสลับซับซ้อน หลากหลาย มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทและเงื่อนไขที่แตกต่างกัน

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะมีการนำข้อมูลที่วิเคราะห์มาสรุปเปรียบเทียบกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของอบต. เพื่อให้การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของอบต. ชัดเจนยิ่งขึ้น